

Modulis 3: Etiniai aspektai ir aktuali teisinė sistema

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Modulio apžvalga

Trukmė: apie **3–4 val.** (pritaikoma pagal mokymų poreikius)

Tikslinė grupė: **sporto treneriai, instruktoriai, socialiniai darbuotojai ir specialistai, dirbantys su prekybos žmonėmis aukomis**

Mokymų forma: **kontaktiniai** arba **mišrūs**

Metodologija: **Konstruktivus suderinamumas** – mokymosi rezultatai, metodai ir vertinimas yra visiškai suderinti

Tikslas: **suteikti** specialistams privalomas teisinės žinias ir etikos standartus, reikalingus veiksmingai remti prekybos žmonėmis aukas (PŽA).

Santrauka ir kontekstas

Pagrindinis tikslas:

Suteikti specialistams privalomas teisinės žinias ir etikos standartus, reikalingus veiksmingai remti prekybos žmonėmis aukas.

Pagrindinis iššūkis:

Galios disbalanso ir išgyvenusiųjų pažeidžiamumo sprendimas.

Sistema:

Sukuriame išsamią pagalbos struktūrą, grindžiamą tarptautine žmogaus teisių teise ir specialiomis kovos su prekyba žmonėmis direktyvomis.

Modulio rezultatai

Baigę šį modulį, dalyviai gebės:

- **Atpažinti** pagrindines tarptautines teisinės sistemas (ES Pagrindinių teisių chartiją, EŽTK, VTK)
- **Atpažinti** TIP protokolą ir ES Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą 2011/36/ES
- **Skatinti** tinkamą pagalbą aukoms

Įvadas: prekyba žmonėmis ir sportas

Prekyba žmonėmis sporte:

Rimtas, dažnai mažai žinomas žmogaus teisių pažeidimas.

Šis nusikaltimas apima kontrolės kūrimo metodus, ribojančius uždarbio galimybes bei pagrindines žmogaus teises ir laisvę.

Recover Video: „Beyond the Field: Tackling Trafficking in Sports“

Co-funded by
the European Union

Pagrindinės žmogaus teisės

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija

- Aiškiai draudžia prekybą žmonėmis.
- Stiprina nacionalines teises sistemas – nacionaliniai teismai privalo užtikrinti šių teisių laikymąsi.

Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK)

- Saugo pilietines ir politines teises.
- Užtikrina žmogaus orumą, laisvę ir apsaugą nuo piktnaudžiavimo.

Vaiko teisių konvencija (VTK)

- Įpareigoja valstybes imtis visų tinkamų priemonių siekiant užkirsti kelią vaikų pagrobimui, pardavimui ar prekybai vaikais bet koku tikslu (35 straipsnis).
- Vaiko interesai turi būti svarbiausi (prioritetiniai).

Pagrindiniai ES direktyvos paaiškinimai

Pasauliniai ir regioniniai teisiniai ramsčiai

Protokolas dėl prekybos žmonėmis prevencijos, užkardymo ir baudimo – TIP protokolas (tarptautinis)

- Pagrindinis tarptautinis teisės aktas, apibrėžiantis prekybą žmonėmis nuo 2000 m.
- Tarnauja kaip atskaitos taškas daugumai nacionalinių teisės aktų.
- Apibrėžia prekybą žmonėmis pagal tris pagrindinius elementus: **veika, priemonės ir tikslas**.

ES Kovos su prekyba žmonėmis direktyva 2011/36/ES (regioninė)

- Nustato minimalius nusikalstamų veikų apibrėžimus ir sankcijas.
- Stiprina aukų apsaugą ir prevenciją.
- Išplečia apibrėžimą: paaiškina, kad „veikos“ apima kontrolės perdavimą arba apsikeitimą kontrole.

ES Kovos su prekyba žmonėmis direktyva (2011/36/ES)

Pagrindiniai ES direktyvos paaiškinimai

Išplėstas išnaudojimo apibrėžimas

- Papildomai prie minimalių išnaudojimo formų, nurodytų TIP protokole, įtraukiamas elgetavimas ir išnaudojimas nusikalstamos veikloms.

„Pažeidžiamos padėties“ apibrėžimas (2 straipsnio 2 dalis)

- Situacija, kai atitinkamas asmuo neturi realios ar priimtinos alternatyvos, išskyrus paklusimą patiriamam išnaudojimui ar piktnaudžiavimui.

Tikslas : Pašalinti **teisinius neaiškumus** ir užtikrinti, kad būtų galima patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir spręsti platesnį išnaudojimo situacijų spektrą.

Kiti tarptautiniai dokumentai (papildanti teisinė sistema)

Šie dokumentai padeda aiškinti išnaudojimo ir priverstinio darbo sąvokas:

- **1999 m. Konvencija dėl vaikų darbo formų:** prekybą vaikais pripažįsta viena iš blogiausių vaikų darbo formų
- **1930 m. Priverstinio darbo konvencija:** pateikia tarptautinį priverstinio ar privalomo darbo apibrėžimą
- **1926 m. Vergijos konvencija:** pateikia tarptautinį vergijos apibrėžimą
- **1979 m. CEDAW:** įpareigoja valstybes naikinti visas prekybos moterimis formas

Susijusios teisės sritys: daugiau nei baudžiamoji teisė

Prekyba žmonėmis pirmiausia yra baudžiamosios teisės klausimas, tačiau kitos teisės sritys taip pat itin svarbios prevencijai ir pagalbai.

Vaiko apsauga ir vaiko teisės

- Tėvai / globėjai turi pareigą apsaugoti vaikus nuo išnaudojimo
- Prekyba sporte gali apimti šeimos spaudimą, didinant nepilnamečių riziką

Įdarbinimo ir verbavimo reguliavimas

- Sporto agentai ir tarpininkai – svarbūs veikėjai
- Būtina stiprinti taisykles (licencijavimą, sertifikavimą, nepriklausomą priežiūrą)

Pagalba ir parama aukoms

- Užtikrinti visapusiškas pagalbos paslaugas nepriklausomai nuo sektoriaus
- Aukos turi būti įgalintos siekti teisės į kompensaciją iš prekeivių žmonėmis

Rekomenduojami etikos principai (OHCHR): *žmogaus teisių sistema*

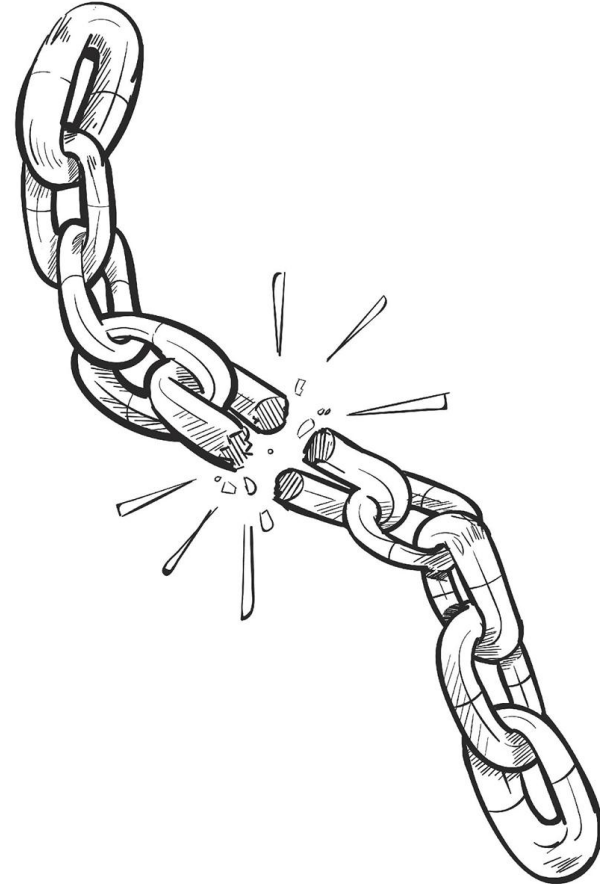
<u>Kategorija</u>	<u>Pagrindinis principas</u>
Žmogaus teisių viršenybė	Prekybos žmonėmis aukų žmogaus teisės turi būti visų veiksmų centre . Taikomos priemonės neturi pažeisti jų orumo.
Apsauga ir pagalba	Apsauga negali būti siejama su aukos pasirengimu ar sutikimu bendradarbiauti teisminiuose ar baudžiamuosiuose procesuose.
Teisėsauga	Valstybės yra atsakingos už deramo rūpestingumo užtikrinimą; teisėsaugos institucijos privalo garantuoti aukų saugumą ir jų neatidėliotiną gerovę .
Vaikai – prekybos žmonėmis aukos	Vaikų geriausi interesai turi būti laikomi svarbiausiu prioritetu. Nusikaltimo sudėčiai nustatyti nereikalaujama įrodymų apie apgaulę ar prievartą .
Teisė į teisių gynimą (žalos atlyginimą)	Aukos turi įgyvendinamą teisę į teisingas ir tinkamas teisių gynimo priemones bei visapusišką reabilitaciją . Iš prekeivių žmonėmis konfiskuotas turtas turėtų būti naudojamas aukų kompensavimui .

Ne baudimo principo taikymas

Pagrindinė etikos ir teisinė taisyklė: prekybos žmonėmis aukos negali būti sulaikytos, kaltinamos ar baudžiamos už:

- neteisėtą atvykimą į šalį;
- dalyvavimą neteisėtoje veikloje, kuri yra tiesioginė jų situacijos kaip prekybos žmonėmis aukos pasekmė.

Kodėl? Aukos neturi būti baudžiamos už nusikaltimus, padarytus prievartos sąlygomis ar būnant išnaudojamoms. Šis principas yra itin svarbus, kad išgyvenę asmenys drąsiai kreiptųsi pagalbos.

Etikos praktika: aukos prioritetas (*j auką orientuota priežiūra ir orumas*)

Teikti prioritetą aukos orumui ir savarankiškumui, o ne programos patogumui.

Savarankiškumas: užtikrinti, kad išgyvenusiojo informuotas sutikimas būtų pagrindinis visų sprendimų dėl jo atkūrimo plano pagrindas. Išgyvenęs asmuo yra savo gyvenimo autorius, o ne tik bylos objektas.

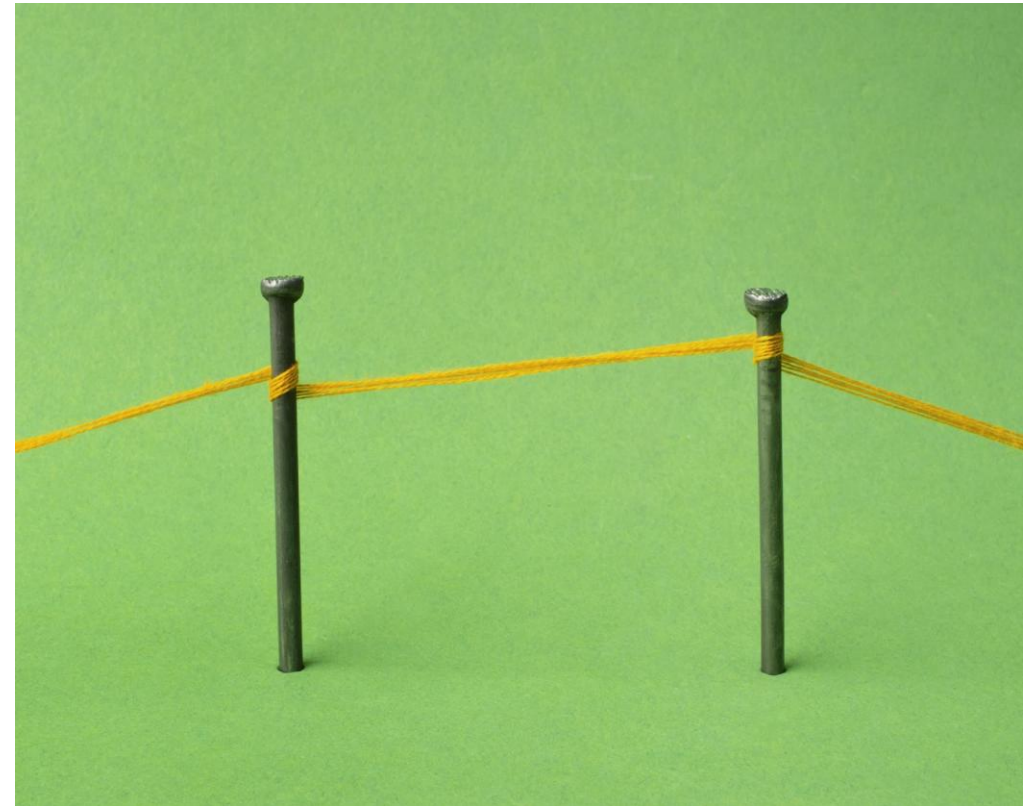
Be vertinimo ir pagarbiai: laikytis pagarbaus ir kultūriškai jautraus požiūrio. Nekomplektuoti savo asmeninių nuostatų apie tai, ką reiškia „atsigavimas“.

Etikos praktika: profesinės ribos (*profesionalumo ir saugumo užtikrinimas*)

Ribos: aiškūs vaidmenys, apribojimai ir santykiai padeda išvengti pakartotinio traumavimo ir užtikrina profesionalumą.

- Vengti dvigubų santykių (asmeninių ir profesinių).
- Išsamiai dokumentuoti atskleidimą, tačiau laikyti konfidencialų (nebent privalomas teisinis pranešimas yra būtinas).

Supervizija: nuolatinė etinė refleksija ir klinikinė supervizija būtina, siekiant sumažinti emocinio perdegimo riziką ir šališkus sprendimus.

Mokymų metodas: teisinė–etikos sprendimų priėmimo matrica

Struktūruotas įrankis sudėtingoms etinėms dilemoms spręsti:

- 1 žingsnis: Nurodyti atitinkamus teisės ir etikos principus (pvz., žmogaus teisių viršenybė, geriausi vaiko interesai).
- 2 žingsnis: Išnagrinėti galimus veiksmų variantus ir jų teises rizikas / pasekmes.
- 3 žingsnis: Dokumentuoti priimtą sprendimą ir jo pagrindimą.

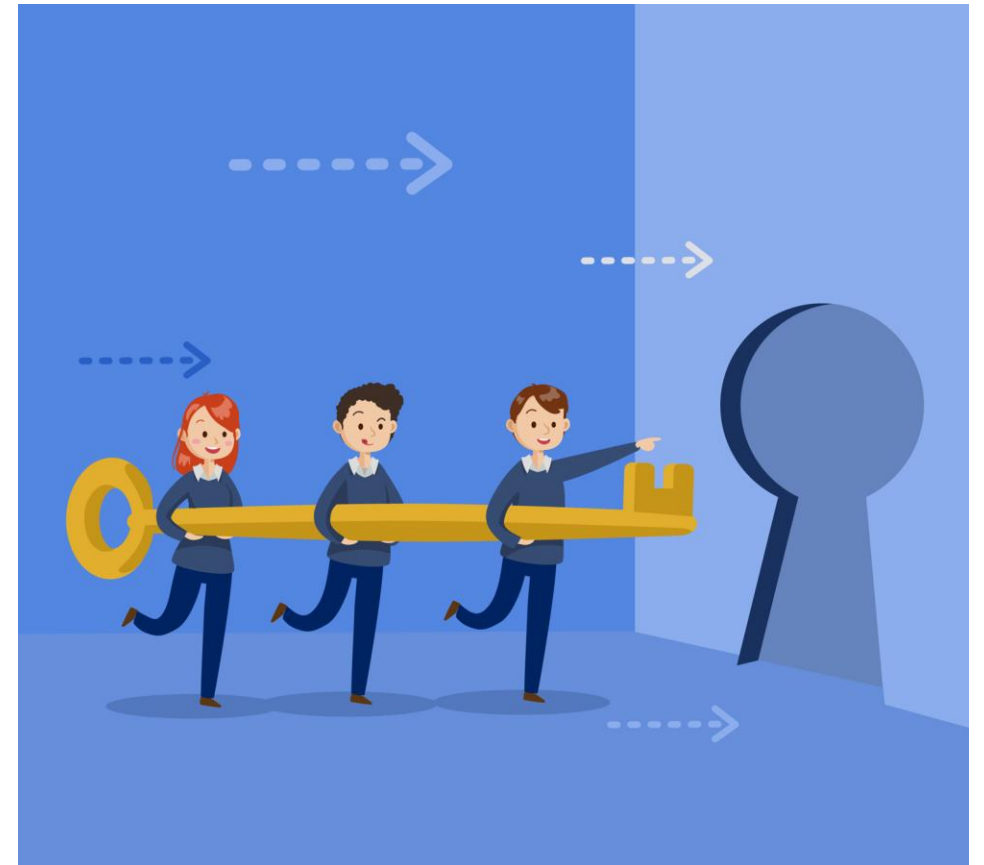
Tikslas: Užtikrinti, kad sprendimai būtų ne impulsyvūs, o teisėti ir etiški.

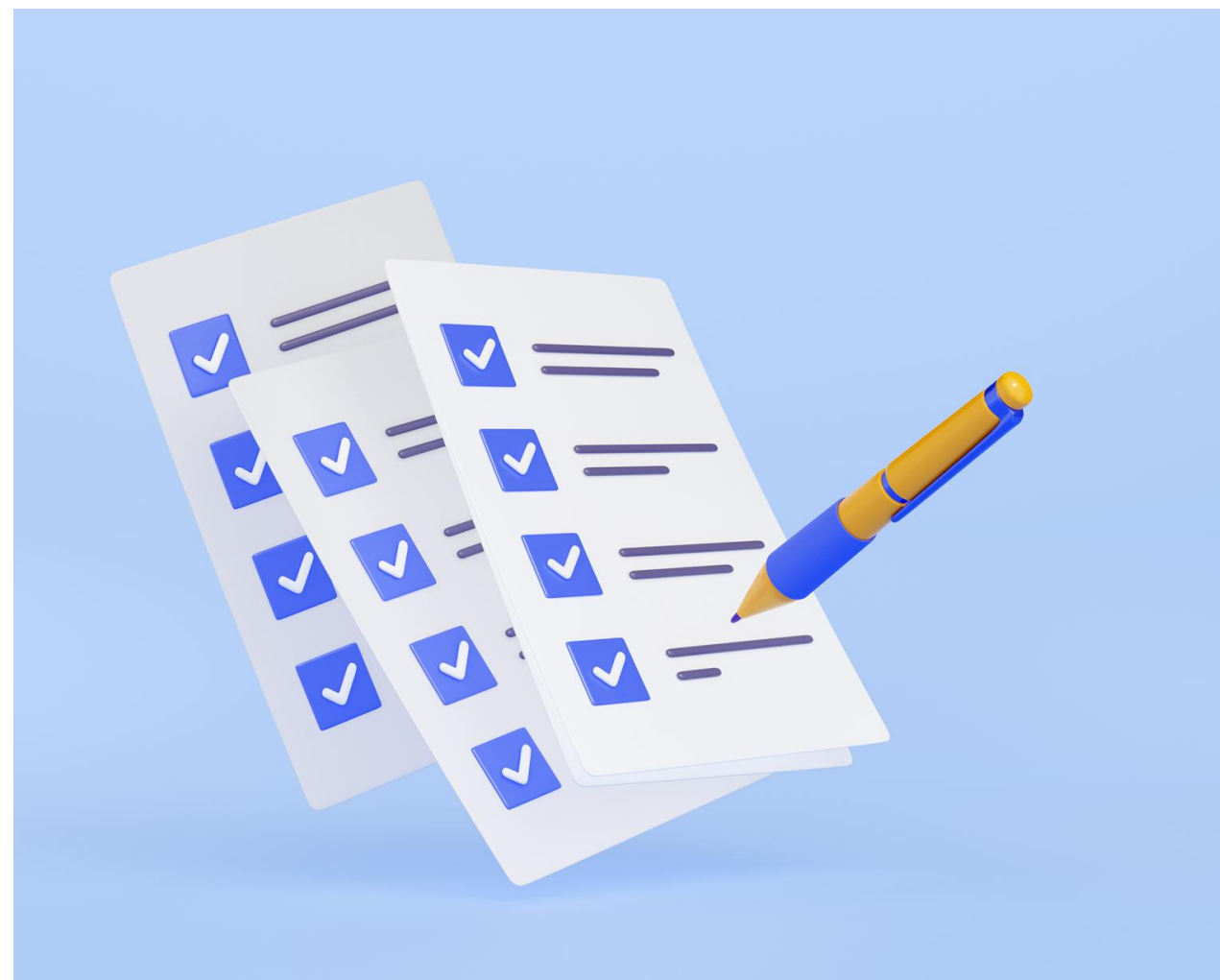
Išvados

Pagrindinės išvados:

- Teisinės: ES Chartijos, TIP protokolo ir Direktyvos išmanymas yra privalomas
- Etikos: pagarbus, nevertinantis ir ribas išlaikantis požiūris – būtinas
- Veiksmai: etinių sprendimų matrica užtikrina atsakingą ir teisėtą pagalbą

Žinių patikrinimas

1 klausimas : Kuris tarptautinis teisės aktas pateikia pagrindinį, tarptautiniu mastu pripažintą prekybos žmonėmis apibrėžimą („veika, priemonės ir tikslas“)?

- A. Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK)
- B. ES Kovos su prekyba žmonėmis direktyva 2011/36/ES
- C. JT protokolas dėl prekybos žmonėmis prevencijos, užkardymo ir baudimo (TIP protokolas)
- D. Vaiko teisių konvencija (VTK)

1 klausimas : Kuris tarptautinis teisės aktas pateikia pagrindinį, tarptautiniu mastu pripažintą prekybos žmonėmis apibrėžimą („veika, priemonės ir tikslas“)?

- A. Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK)
- B. ES Kovos su prekyba žmonėmis direktyva 2011/36/ES
- C. JT protokolas dėl prekybos žmonėmis prevencijos, užkardymo ir baudimo (TIP protokolas)**
- D. Vaiko teisių konvencija (VTK)

2 klausimas : Pagal ES direktyvą 2011/36/ES, „pažeidžiama padėtis“ reiškia:

- A. Aukos amžius mažesnis nei 18 metų įdarbinimo metu
- B. Situacija, kai asmuo neturi realios ar priimtinos alternatyvos, išskyrus paklusimą patiriamam išnaudojimui
- C. Aukos neteisėtai arba nedelsiant negaunamas nacionalinis tapatybės dokumentas ar teisinis statusas
- D. Bet koks fizinis ar psichinis sutrikimas, ribojantis aukos judėjimą

2 klausimas : Pagal ES direktyvą 2011/36/ES, „pažeidžiama padėtis“ reiškia:

- A. Aukos amžius mažesnis nei 18 metų įdarbinimo metu
- B. Situacija, kai asmuo neturi realios ar priimtinos alternatyvos, išskyrus paklusimą patiriamam išnaudojimui**
- C. Aukos neteisėtai arba nedelsiant negaunamas nacionalinis tapatybės dokumentas ar teisinis statusas
- D. Bet koks fizinis ar psichinis sutrikimas, ribojantis aukos judėjimą

3 klausimas : Kas visada turi būti svarbiausia sprendžiant dėl vaikų – prekybos žmonėmis aukų – apsaugos?

- A. Tyrimą atliekančios teisėsaugos institucijos poreikiai ir reikalavimai
- B. Vaiko nustatyto globėjo ar trenerio pageidavimai ir susitarimai
- C. Galutinės išlaidos, susijusios su pagalbos ir apsaugos priemonėmis
- D. Geriausi vaiko interesai, pagal Vaiko teisių konvenciją (VTK)

3 klausimas : Kas visada turi būti svarbiausia sprendžiant dėl vaikų – prekybos žmonėmis aukų – apsaugos?

- A. Tyrimą atliekančios teisėsaugos institucijos poreikiai ir reikalavimai
- B. Vaiko nustatyto globėjo ar trenerio pageidavimai ir susitarimai
- C. Galutinės išlaidos, susijusios su pagalbos ir apsaugos priemonėmis
- D. Geriausi vaiko interesai, pagal Vaiko teisių konvenciją (VTK)**

4 klausimas : Kokia tinkamiausia profesinė laikysena, kai atskleidžiama jautri, bet neprivalomai praneština informacija?

- A. Nedelsiant perduoti informaciją projektų vadovui, siekiant užtikrinti visišką skaidrumą organizacijoje
- B. Išsamiai dokumentuoti atskleidimą, bet laikyti konfidencialų, kad būtų išlaikytas išgyvenusiojo pasitikėjimas ir pagarba jo orumui
- C. Patarti išgyvenusiam, kad visa informacija, dalijama atkūrimo proceso metu, turi būti pranešta valdžios institucijoms
- D. Naudoti atskleidimą kaip svertą, kad paskatintumėte išgyvenusįjį bendradarbiauti su žiniasklaida

4 klausimas : Kokia tinkamiausia profesinė laikysena, kai atskleidžiama jautri, bet neprivalomai praneština informacija?

A. Nedelsiant perduoti informaciją projektų vadovui, siekiant užtikrinti visišką skaidrumą organizacijoje

B. Išsamiai dokumentuoti atskleidimą, bet laikyti konfidencialų, kad būtų išlaikytas išgyvenusiojo pasitikėjimas ir pagarba jo orumui

C. Patarti išgyvenusiam, kad visa informacija, dalijama atkūrimo proceso metu, turi būti pranešta valdžios institucijoms

D. Naudoti atskleidimą kaip svertą, kad paskatintumėte išgyvenusį bendradarbiauti su žiniasklaida

5 klausimas : Ką reiškia ne baudimo ir nesulaikymo principas?

- A. Atleidžiamos nuo visų teisinių atsakomybių, nesvarbu, kokius veiksmus atliko
- B. Gali būti sulaikytos, jei neteisėtai pateko į šalį, bet negali būti teisiamos už neteisėtą veiklą
- C. Negali būti sulaikytos, kaltinamos ar baudžiamos už neteisėtą veiklą, kuri yra tiesioginė jų situacijos kaip prekybos žmonėmis aukos pasekmė
- D. Privalo visiškai bendradarbiauti su teisėsauga, kad joms būtų suteikta imunitetas nuo baudžiamosios atsakomybės

5 klausimas : Ką reiškia ne baudimo ir nesulaikymo principas?

- A. Atleidžiamos nuo visų teisinių atsakomybių, nesvarbu, kokius veiksmus atliko
- B. Gali būti sulaikytos, jei neteisėtai pateko į šalį, bet negali būti teisiamos už neteisėtą veiklą
- C. Negali būti sulaikytos, kaltinamos ar baudžiamos už neteisėtą veiklą, kuri yra tiesioginė jų situacijos kaip prekybos žmonėmis aukos pasekmė**
- D. Privalo visiškai bendradarbiauti su teisėsauga, kad joms būtų suteikta imunitetas nuo baudžiamosios atsakomybės

References

Convention on the Rights of the Child. UNICEF. <https://www.unicef.org/child-rights-convention>

Convention C182 - Worst Forms of Child Labour Convention, 1999 (No. 182).
https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312327

Convention C029 - Forced Labour Convention, 1930 (No. 29).
https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312174

Franklin, A. (2021). Human Trafficking of Athletes: An Unseen Urgency in the Wide World of Sports, Thurgood Marshall Law Review 46, no. 1: 3.

Fundamental rights in the EU. Fundamental Rights in the EU. <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/democracy-and-human-rights/fundamental-rights-in-the-eu>

Joint, U. N. Human Trafficking. <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/4ee6215e9.pdf>

NODC. (2022). Global Report on Trafficking in Persons 2022. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2022/GLOTiP_2022_web.pdf

OHCHR. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women New York, 18 December 1979.
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women>

OHCHR. Slavery Convention. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/slavery-convention>

OHCHR. Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and institutions and practices similar to slavery.
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/supplementary-convention-abolition-slavery-slave-trade-and>

Touzenis, K. (2010). Trafficking in human beings: Human rights and transnational criminal law, developments in law and practices. UNESCO Migration Studies. UNESCO.

Sveikiname pabaigus Modulį 3!

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

